Pavlin.si -> same zanimive stvari

Šola, MTB, potepanja, elektronika, foto

Višinski diagram	Manjka GPX zapis.

Stara hiša

Jan Pavlin

Stara hiša

Opis stare hiše na Tolstem vrhu

Naslov: Tolsti vrh 9, Orehovica

Starost: več kot 150 let

Tole je vhod v staro hišo. Ali vas zanima kako so nekoč živeli, koliko prostorov je bilo v stari hiši, kaj so šije, kaj je mevtrga, kako so nekoč kuhali in podobne zanimivosti?

Vse to in še več bom opisal v nadaljevanju.

No, pa vstopimo…

Stara dolenjska hiša je bila narejena iz lesenih brun. S slamo pokrita streha je imela dva šopa. Na okencih so bile polkne. Hiša je bila majhna in nizka.

Nekoč je imela hiša samo dva prostora: črno kuhinjo, imenovala se je tudi dimnica in shrambo. V črni kuhinji je družina prebivala. Hrano so kuhali v lončenih posodah na odprtem ognjišču. Prostor je bil brez dimnika, na tleh je bila zbita ilovica.

Kasneje, v 19. stoletju, so odprto ognjišče zamenjali s krušno pečjo in s steno ločili črno kuhinjo od bivalnega prostora. Tako so dobili čist prostor za prebivanje, ki dobi ime “hiša”. Danes imenujemo ta prostor dnevna soba.

črna kuhinja se je zmanjšala in prevzela tudi vlogo vhodnega prostora, veže.

Hrano so odslej kuhali v krušni peči, kjer so pekli tudi kruh in meso. Za premikanje loncev so uporabljali burklje in vavc, pri peki kruha pa lesen lopar in omelo iz koruznega ličkanja. Kuhinjsko lončeno posodo so zlagali v sklednik. Dim iz peči se je prosto kadil preko šij in se izgubil na podstrešju. Pozimi so v šijah sušili meso.

V “hiši” je bila miza, običajno iz češnjevega lesa, meuterga imenovana. Na njej so jedli, v njej pod pokrovom, ki se je dvignil, so mesili kruh. V kotu nad mizo je viselo razpelo, zato se je imenoval bogkov kot. Poleg postelje za starše, imenovala se je tudi špampet, je bila v “hiši” skrinja ali škrija. V njej so shranjevali obleko, perilo, denar in druge vredne predmete. Na njej so pozimi spali otroci. Redke knjige, med njimi zlasti mašne bukvice, so bile zataknjene med tram in deske lesenega stropa.

Za “hišo” je bila majhna soba, kamra imenovana. V njej so običajno spali dedki in babice.

Najprej so v prostorih svetili s trskami, ki so jih držali s čelesniki. Kasneje so za razsvetljavo uporabljali sveče in petrolejke.

Iz veže, se je prišlo še v en ločen prostor, ki je bil nasproti “hiše”. Ta se je imenoval izba. V njej so prebivali odrasli otroci. Revni dninarji so ta prostor uporabili za shranjevanje pijače in hrane. Bogatejši kmetje so imeli posebej zidanice in kleti za vino ter kašče za žito.

Življenje v starih hišah je bilo skromno in preprosto, a tudi bogato, saj so bile družine in rodovi povezani med seboj.

V hiši na Tolstem vrhu 9, ki sem jo opisal, so do sredine 20. stoletja živeli dedijeva teta, njen mož in dva sinova. Zgrajena je bila okrog leta 1850. Enkrat je bila delno obnovljena. Slamnata streha je bila zamenjana z opeko, vendar jo bo dedi zopet nadomestil s slamo.

No, takole. Prišli smo do konca. Upam, da vam je bilo všeč. Besedilo sem zapisal ob pripovedi dedija. Slikal je ati v lepem jesenskem popoldnevu in mi tudi pomagal pri oblikovanju.

Slovarček manj znanih izrazov

šop	posebno oblikovan konec slemena na strehi stare hiše
črna kuhinja	prostor z ognjiščem ali kuriščem krušne peči brez dimnika, kjer se dim prosto vali po prostoru proti podstrehi
burklje	železna rogovila na lesenem ročaju za premikanje lončenih loncev
sklednik	starinsko “pohištvo” na steni črne kuhinje, oblikovano iz prečnih letev za odlaganje lončene posode
šije	prostor nad ognjiščem z letvijo za obešanje in sušenje mesa
meuterga	miza s koritom
bogkov kot	kot nad mizo z razpelom
špampet	postelja za starše
škrija	lesena skrinja za shranjevanje obleke, perila, denarja in drugih vrednih predmetov

Lokacija hiše:

http://geopedia.si/?params=T105_vT_b2_x522916.75_y74070.5_s20